

Warszawa 04.09.2019

Prof. dr hab. Janusz Borkowski
Instytut Geofizyki Polskiej Akademii Nauk
Ul. Księcia Janusza 64, 01-452 Warszawa

Ocena osiągnięcia naukowego
„Surfaktanty morskie w Morzu Bałtyckim-zmienność czasowa i przestrzenna”
i dorobku naukowego dr Violetty Drozdowskiej w związku z postępowaniem o nadanie
stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Dr Violetta Drozdowska ukończyła studia na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym, Uniwersytetu Gdańskiego w 1993 roku. W roku 2005 uzyskała stopień doktora nauk o Ziemi w Instytucie Oceanologii Polskiej Akademii Nauk na podstawie rozprawy „Badanie zmienności widm fluorescencyjnych metodą lidarową”. Pracę zawodową rozpoczęła w 1993r. jako asystent w Instytucie Oceanologii, i pracuje nieprzerwanie w tymże Instytucie, obecnie jako adiunkt. W latach 1999 i 2000 odbyła staże naukowe w LDI.Ltd w Tallinie a w latach 2008 i 2009 w Instytucie Optyki i Mechaniki Precyzyjnej, CAN, w Hefei (Chiny),

Ocena osiągnięcia naukowego.

Jako osiągnięcie naukowe dr Drozdowska przedstawiła poniższy cykl pięciu publikacji. .

H1. Drozdowska V., W. Freda, E. Baszanowska, K. Rudź, M. Darecki, J. R. Heldt, H. Toczek, 2013, Spectral properties of natural and oil polluted Baltic seawater – results of measurements and modeling, Eur. Phys. J. Special Topics 222, 1-14.

H2. Drozdowska V., M. Józefowicz, 2015, Spectroscopic studies of marine surfactants in the southern Baltic Sea, Oceanologia, 57, 159-167.

H3. Drozdowska V., P. Kowalczyk, M. Józefowicz, 2015, Spectrofluorometric characteristics of fluorescent dissolved organic matter in a surface microlayer in the Southern Baltic coastal waters, J. Eur. Opt. Soc.-Rapid 10, 15050, doi: 10.2971/jeos.2015.15050.

H4. Drozdowska V., I. Wróbel, P. Markuszewski, P. Makuch, A. Raczkowska, P. Kowalczyk, 2017, Study on organic matter fractions in the surface microlayer in the Baltic Sea by

spectrophotometric and spectrofluorometric methods. *Ocean Sci.* 13, 633–647.

H5. Drozdowska V., P. Kowalczyk, M. Konik, L. Dzierzbicka-Głowacka, 2018, Study on different fraction of organic molecules in the Baltic Sea surface microlayer by spectrophotometric and spectrofluorometric methods, *Front. Mar. Sci.* 5:456, doi: 10.3389/fmars.2018.004562018.

Wszystkie publikacje dotyczą właściwości optycznych mikrowarstwy powierzchniowej morza i występujących w niej surfaktantów, i bez wątpienia tworzą cykl jednotematyczny. Publikacje są dziełem zbiorowym ale dr Drozdowska jest we wszystkich pierwszą Autorką, a Jej udział w publikacjach **2-5** jest kluczowy; wynosi odpowiednio 85%, 85%, 80%, 88% a w pierwszej, w której jest Autorką rozdziału o surfaktantach 25%.

W powierzchniowej mikrowarstwie gromadzą się różnorodne substancje chemiczne stanowiąc graniczną powierzchnię międzyfazową, przez którą odbywa się wymiana między hydrosferą i atmosferą nie tylko materii, ale także ciepła, energii, pędu itp. Skład tej warstwy wpływa także na jej własności emisyjne i absorpcyjne, których znajomość jest niezbędna do właściwej interpretacji wyników satelitarnego monitoringu powierzchni mórz i oceanów. Jeśli weźmiemy jeszcze pod uwagę fakt, że powierzchnia tej warstwy stanowi około 71% powierzchni naszej planety trudno przecenić wagę badań związanych z identyfikacją składników tej warstwy i jej optycznymi własnościami. Badania własności optycznych wód powierzchniowych metodami lidarowymi były przedmiotem rozprawy doktorskiej habilitantki a po jej obronie zostały zastąpione metodami fluorometrycznymi, które są uznawane za najlepsze narzędzia do detekcji, identyfikacji i oceny koncentracji rozpuszczonej materii organicznej (DOM) złożonej z molekuł materii chromoforowej (CDOM) i fluoroforowej (FDOM). Skrótów DOM i wiele innych od SML (surface micro layer) poczynając, używane przez Autorkę w wersji polskiej autoreferatu są skrótami nazw angielskich. Terminy polskie nazw angielskich wiernie oddają ich sens i używanie skrótów angielskich stanowi dysonans. Z tym zastrzeżeniem będę jednak dalej używał tych skrótów, (choć niechętnie), bo zapewne środowisko oceanologów jest do nich przyzwyczajone.

W publikacji **H1** opisano rezultaty eksperymentu polegającego na pobieraniu próbek wody z warstwy powierzchniowej i podpowierzchniowej (15 cm pod powierzchnią) wzdłuż transektu od ujścia rzeki Łeby w kierunku Rynny Słupskiej. Wybrano dwa pasma wzbudzenia 260 i 300 nm. i zbadano widma fluorescencji. W zarejestrowanych widmach fluorescencji występowały dwa pasma emisji, w okolicy 388 i 433 nm. Przy analizie widm stosowano określone przez Coble (1996) (Coble, P.G., 1996. *Characterization of marine and terrestrial DOM in seawater using excitation-*

emission matrix spectroscopy. Mar. Chem. 51 (4), 325—346.) pasma emisji i wzbudzenia rejestrowane w widmach jeśli w badanych próbkach występowały określone substancje (A,C-substancje humusowe pochodzenia lądowego, różniące się parametrami wzbudzenia i emisji, M – substancja humusowa pochodzenia morskiego, T substancje proteinowe). Stwierdzono, że wartości absorbancji i procentowy udział poszczególnych chromoforów w warstwie podpowierzchniowej różni się od wartości obserwowanych w warstwie powierzchniowej, przy czym największy wpływ na zmiany właściwości absorpcyjnych miały chromofory M i C (według terminologii Coble) pochodzące z SS. W widmach fluorescencji zarówno w warstwie powierzchniowej jak i podpowierzchniowej emisja w paśmie 450 nm. za którą odpowiadają molekuly lądowe A i C przewyższała emisję w 355 nm. molekuł M i T, przy czym większe różnice zaobserwowano w warstwie podpowierzchniowej. Przy wzroście odległości od brzegu morza w widmie fluorescencji wzbudzonej w 300 nm. występował wzrost emisji w 450 nm., a spadek w 355 nm..

W pracy **H2** przedstawiono wyniki analogicznego eksperymentu, w którym próbki wody pobierano nie tylko wzdłuż transektu od ujścia rzeki Łeby ale także transektu wiodącego od ujścia Wisły w kierunku Głębi Gdańskiej. Podobnie jak w poprzednim eksperymencie fluorofory substancji pochodzenia lądowego (A i C) odgrywały decydującą rolę. W obydwu eksperymentach stwierdzono, że zależność natężenia fluorescencji od odległości od ujścia rzeki jest bardzo dobrze reprezentowana przez funkcję eksponencjalną, z tym że koncentracja rozpuszczonej fluoroforowej materii organicznej mierzonej na głębokości 0,5 m wzdłuż transektu wiślanego malała znacznie szybciej niż w transekcie łebskim. Autorzy tłumaczą tę różnicę „trwałym mieszanym” wód rzeki Łeby i wód morskich powołując się na prace Cieślińskiego (2013), (*Cieśliński, R., 2013. Short-term changes in specific conductivity in Polish coastal lakes (Baltic Sea basin). Oceanologia 55 (3), 639—662*), która jednak dotyczy wpływu morza na jeziora Łebsko i Gardno. Nie znalazłem informacji o mieszanii wód Wisły z wodą morską, co sprawia, że wyjaśnienie to jest dla mnie nie całkiem jasne.

Obszar Zatoki Gdańskiej w pobliżu ujścia Wisły jest bardzo ciekawym obiektem badań budzącym zainteresowanie nie tylko polskich badaczy. Natrafiłem na artykuł Reader (2019) *Reader, H. E., Thoms, F., Voss, M., & Stedmon, C. A. (2019). The influence of sediment-derived dissolved organic matter in the Vistula River Estuary/Gulf of Gdansk. Journal of Geophysical Research: Biogeosciences, 124, 115–126. <https://doi.org/10.1029/2018JG0041>*) poświęcony znaczeniu rozpuszczonej materii organicznej pochodzącej z osadów morskich w porównaniu z niesioną przez

Wisłę. Opublikowane w tej pracy wyniki pomiarów spektroskopowych potwierdzają wnioski zawarte w **H2**.

W pracy **H3** analizowano wyniki pięciu kampanii pomiarowych, co pozwoliło na zastosowanie analizy statystycznej otrzymanych wyników jak i wyciągnięcie wniosków dotyczących zmian w czasie i przestrzeni poszczególnych frakcji CDOM i FDOM. Stwierdzono, że koncentracja wszystkich frakcji fluoroforowych molekuł jest większa w warstwie powierzchniowej niż w podpowierzchniowej, przy czym jest dwa do trzech razy większa w rejonach o zasoleniu mniejszym od 7 promili (obszary przybrzeżne) niż w obszarach o zasoleniu większym (otwarte morze). Warstwy powierzchniowa i podpowierzchniowa są także bogatsze w substancje fluoroforowe wiosną z wyjątkiem frakcji T, której większą ilość zarejestrowano w warstwie powierzchniowej jesienią, co Autorka tłumaczy efektem biodegradacji i fotodegradacji. Badania natężeń widm emitowanych przez fluorofory pozwoliło także na określenie ich pochodzenia.

W pracy **H4** dokonano bardziej szczegółowej analizy zarówno widm absorpcyjnych jak fluorescencyjnych. Badano relacje między wartościami współczynników absorpcji dla fal o długości 250 nm. i 365 nm. ($E_2: E_3$) oraz 450 nm. i 650 nm. ($E_4: E_5$) a także nachylenia widma absorpcji w wąskich przedziałach spektralnych. Badania te umożliwiły określenie własności substancji organicznych takich jak stopień aromatyczności i zawartość kwasów huminowych i fulwowych, zmiany masy molekularnej i fotodegradacji molekuł. Zbadano zależność parametrów widm od lokalizacji pobierania próbek charakteryzowanej przez zasolenie i głębokość. Analogiczne badania przeprowadzono dla substancji fluorescencyjnych ustalając ich przynależność do poszczególnych frakcji na podstawie analizy macierzy pobudzenia i emisji. Obydwa rodzaje badań potwierdzają, że molekuly transportowane do morza z wodami rzek mieszają się z wodami morskimi ulegając przy tym biodegradacji i fotodegradacji przechodząc przy tym do grupy molekuł o mniejszej masie molekularnej. Proces ten odbywa się szybciej w mikrowarstwie powierzchniowej.

Zasadniczym celem prac opisanych w pracy **H5** było znalezienie odpowiedzi na pytanie jaki jest skład surfaktantów w obszarach Bałtyku Właściwego, na których zanika wpływ materiału transportowanego przez wpływające do morza rzeki oraz ustalenie jakie znaczenie ma filtrowanie pobranych próbek wody. Podobnie jak w poprzednich badaniach zarejestrowano dominujący udział humusowych substancji pochodzenia lądowego we wszystkich akwenach, przy tym większy w mikrowarstwie powierzchniowej niż w podpowierzchniowej. Badanie widma

absorpcyjnego wykazały, że proces filtracji powoduje zmniejszenie współczynnika absorpcji z wyjątkiem przedziału UV. Wartości indeksów obliczanych na podstawie widma absorpcyjnego są mniej czułe na proces filtracji, ponieważ w obliczeniach wykorzystywane są względne różnice współczynnika absorpcji.

Analizując kolejne prace wchodzące w skład cyklu łatwo można zauważyć ewolucję zakresu prowadzonych prac i ich interpretacji, poczynając od identyfikacji molekuł na podstawie położenia pasm absorpcji i emisji, poprzez badanie natężenia widm absorpcji w celu ustalenia zależności składu i koncentracji różnych frakcji surfaktantów od pory roku i odległości od ujścia rzek, kończąc na analizie zmian indeksów absorpcyjnych i fluorescencyjnych umożliwiających określenie wpływu procesów degradacji na zmiany masy molekularnej i koncentracji molekuł. Lektura prac pozwala stwierdzić stałe doskonalenie warsztatu naukowego, poszerzanie tematyki i stosowanie nowych metod weryfikacji wniosków. Autorstwo takiej koncepcji badań i jej pomyślna realizacja świadczy o samodzielności i dojrzałości naukowej habilitantki, a wyniki badań stanowią poważny wkład w naszą wiedzę o właściwościach optycznych mikrowarstwy powierzchniowej Bałtyku, i stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny oceanologia

Moje uwagi krytyczne są raczej drobne, jak już wspomniałem razi mnie używanie angielskich skrótów w polskim tekście, zwróciły także moją uwagę niejasności dotyczące mieszania u ujścia Wisły i Łeby, jako tytuł osiągnięcia naukowego wolałbym sformułowanie „Sufaktanty w warstwie powierzchniowej Morza Bałtyckiego-zmienność sezonowa i wpływ ujścia rzek”. Uzasadniam tę zmianę tym, że przymiotnik „morski” w tytule jest zbędny, jeśli mówi się o surfaktantach Morza Bałtyckiego, a określenie „zmiany czasowe i przestrzenne” sugerują znacznie większą rozdzielczość czasową i przestrzenną niż zaprezentowana w publikacjach. Zauważone uchybienia w niewielkim stopniu zaburzają moją pozytywną opinię dotyczącą osiągnięcia naukowego.

Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego, organizacyjnego, dydaktycznego, popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej habilitanta.

Praca naukowa dr Drozdowskiej zawsze była związana z badaniami własności optycznych wód morskich. Przed uzyskaniem stopnia doktora opublikowała 8 prac w tym 5 w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JRC). Liczba publikacji po doktoracie (bez publikacji zgłoszonych jako osiągnięcie w postępowaniu habilitacyjnym) wynosi 19 w tym 5 w czasopismach znajdujących się w bazie JRC, są to prace wieloautorskie ale w 8 z nich dr Droz-

dowska jest pierwszym Autorem. Była także Współautorem rozdziału w książce *Drozdowska V., N.L. Fateyeva, Spectrophotometric study of natural Baltic surfactants, in Hydrobiology in environment protection, ed. Traczewska i Hanus-Lorenzzmieni* . Liczba cytowań według bazy Web of Science: 73, indeks Hirsha 5, według bazy SCOPUS: 88, indeks Hirsha 5.

Dr Drozdowska brała udział w realizacji 9 projektów badawczych w tym dwóch międzynarodowych jako wykonawca oraz była kierownikiem naukowym w 3 rejsach badawczych, RV Oceania. (Morze Bałtyckie, Arktyka europejska).

Habilitationka aktywnie uczestniczy we współpracy międzynarodowej, brała udział w 36 konferencjach międzynarodowych, na których osobiście prezentowała wyniki badań w formie referatów (8) i plakatów (33), była członkiem komitetu organizacyjnego międzynarodowego spotkania „*Particle deposition in Marine environment: how far have we progressed since Slinn&Slinn*”, oraz przewodniczącą międzynarodowych warsztatów „*The Polish-Italian Remote Sensing and Water Fluorescence Workshop*”. Uczestniczyła także w spotkaniach koordynatorów *The National and Programme Coordinators Meeting of „The Baltic Sea Project” for EUSBSR*, była także recenzentką siedmiu publikacji nadesłanych do zagranicznych czasopism.

Pracując w instytucie trudno jest uzyskać bogaty dorobek zakresie dydaktyki, mimo tego habilitationka sprawowała opiekę naukową nad pięcioma studentami, a także aktywnie uczestniczyła w bardzo wielu przedsięwzięciach dydaktyczno-popularyzatorskich takich jak pikniki naukowe, kampanie edukacyjne w szkołach, np. przez 5 lat pełniła funkcje koordynatora działań popularyzatorskich Bałtyckiego Festiwalu Nauki.

Ocena osiągnięcia naukowego oraz całokształtu działań i aktywności habilitationki pozwala stwierdzić, że spełnione są wszystkie wymagania określone w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U Nr 65 poz. 595 z 2003 r. z późniejszymi poprawkami) konieczne do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego, w związku z tym przedkładam wniosek o nadanie tego stopnia dr Violetcie Drozdowskiej.

